

В.П.Пішак, В.І.Білоус

ІСТОРИЧНИЙ НАРИС ПРО ЗАСНУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ БУКОВИНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Буковинська державна медична академія

Резюме. Висвітлено історію заснування, розвитку та здобутки Буковинської державної медичної академії.

Ключові слова: історія, медичний інститут, академія.

У 2004 році виповнюється 60 років діяльності Буковинської державної медичної академії на Буковині, а у 2006 році академія буде святкувати 75-річчя від дня свого заснування як вищого навчального закладу. Так склались обставини, що столичний вищий медичний навчальний заклад – 2-й Київський державний медичний інститут – залишився поза увагою дослідників історії медицини України. Про навчальний заклад немає згадки ні в енциклопедіях, ні в довідниках і навіть у Національному музеї історії медицини України. Між іншим, у державному архіві міста Києва міститься “Паспорт 2-го Киевского государственного медицинского института” від грудня 1939 року, а в архівах Київської обласної клінічної лікарні зберігається “Историческая записка к 85-летнему юбилею Первой Советской больницы 1862–1947 годы” (опис № 1, Од. збер. № 19), в яких достатньо висвітлена історія відкриття та діяльності цього вищого медичного навчального закладу, славні традиції якого нині продовжує Буковинська державна медична академія.

Київський виробничо – медичний інститут (1931 – 1936) – 2-й Київський державний медичний інститут (1936 – 1944) – Чернівецький державний медичний інститут (1944 – 1997) – Буковинська державна медична академія (з 1997 року) – така коротка історія заснування й розвитку новоствореного в 1931 році вищого навчального закладу та його трансформації в теперішню Буковинську державну медичну академію (БДМА). Від свого заснування до цього часу навчальний заклад під впливом різних обставин змінював як назву, так і дислокацію, але ніколи не міняв статусу вищого навчального закладу і не переривав свою діяльність із підготовки висококваліфікованих лікарів.

Київський період діяльності навчального закладу і робота інституту в евакуації (1931-1944).

Історична довідка. Рішенням Ради Народних Комісарів колишнього Радянського Союзу всі медичні навчальні заклади в 1930 році були передані з Народного комісаріату освіти в підпорядкування Народному комісаріатові охорони здоров'я. У цьому ж році було визнано доцільним і вперше дозволено розпочати в медінститутах підготовку лікарів на трьох факультетах: лікувально – профілактичному, санітарно – гігієнічному та дитинства (педіатричному). У країні не вистачало лікарів, і це зумовило розпочати організацію медичних інститутів нового, виробничого типу, які отримали назву “лікарня – інститут”. У “лікарнях-інститутах” навчалися медичні працівники із середньою спеціальною освітою. Такі інститути виробничого типу були засновані в усіх республіках Радянського Союзу. В Україні в 1931 році “лікарні – інститути” були створені в Києві, Харкові, Одесі, де вже існували стаціонарні державні медінститути, а також у містах Вінниці, Запоріжжі, Житомирі, Полтаві, Кременчуку, Кіровограді, Миколаєві і Херсоні, де вищих навчальних медичних закладів не було. Усього було створено в Україні 11 медінститутів виробничого типу (лікарня – ВНЗ).

У 1934-1936 роках “інститути – лікарні” у Вінниці, Запоріжжі, Києві та Харкові рішеннями Ради Народних Комісарів УСРР були реорганізовані у державні медінститути, а в інших містах після першого випуску лікарів – ліквідовані. Так, у 1934 – 1936 роках у переліку державних вищих навчальних медичних закладів України з'явилися 2-й Київський та 2-й Харківський, Вінницький і Запорізький медінститути.

У живописному куточку Києва на Лук'янівці в 1885 – 1904 роках була споруджена за проектом архітектора В.Н.Ніколаєва на кошти меценатів Бродських, Галь-

периних, подружжя Заксів та Френкелів Київська єврейська лікарня, яка безкоштовно надавала медичну допомогу та обслуговувала як єврейське населення Києва, так і мешканців інших національностей. Це була всім відома в Києві багатопрофільна лікарня із сучасним на той час оснащенням і висококваліфікованим медперсоналом. В одному з корпусів (не зберігся) діяла синагога. Після жовтневих подій 1917 року Єврейська лікарня була перейменована в Першу робітничу лікарню, а пізніше – у Першу радянську лікарню Києва, яка стала виконувати роль провідного багатопрофільного лікувального закладу (тепер - це Київська обласна клінічна лікарня на вулиці Баговутівській, 1).

Навесні 1931 року згідно з постановою Раднаркому СРСР на базі Першої робітничої лікарні Києва було засновано виробничо – медичний інститут, який розпочав підготовку лікарів із фельдшерів та медсестер без відриву їх від виробництва. Директором новоствореного інституту був призначений кандидат медичних наук, акушер-гінеколог Н.Г.Окропаридзе (згодом доцент кафедри акушерства і гінекології 2-го КДМІ). Функції клінічних кафедр виконували відповідні за профілем відділення лікарні, а обов'язки завідувачів кафедр покладалися на завідувачів цих відділень. Лабораторії лікарні були одночасно лабораторіями теоретичних кафедр виробничого інституту.

У 1931 році здійснено три набори студентів (у червні – 42 особи, у серпні – 84 , у грудні – 112), а в 1932 році два набори (у квітні та в серпні – по 200 осіб) із медичних працівників Першої робітничої й Жовтневої лікарень, поліклінік Кисва та Інституту охорони материнства й дитинства.

У 1934 році було випущено 42, а в 1935 році – 34 дипломованих лікарі. Практичний досвід роботи “лікарні – інституту” і фаховий рівень лікарів перших випусків показали, що Перша робітнича лікарня є хорошою навчальною базою, яка забезпечує високий рівень підготовки лікарів. Тому, на прохання Наркомату охорони здоров'я, Рада Народних Комісарів Української Соціалістичної Радянської Республіки (УСРР) **Постановою № 1049 від 16 липня 1936 року** реорганізувала Київський виробничо – медичний інститут з 1 вересня 1936 року в стаціонарний 2-й Київський державний медичний інститут (2-й КДМІ) із лікувальним факультетом. Цією ж постановою будівлі й оснащення Першої робітничої лікарні були передані у власність 2-го КДМІ, що дозволило всі теоретичні та більшість клінічних кафедр розмістити в живописній садибі інституту.

Із 20 клінічних кафедр 16 були створені і розміщені у профільних відділеннях лікарні, які стали власними клініками інституту, а решта шість – на базі міських і відомчих лікарень Кисва. Директором інституту був призначений керівник цієї лікарні кандидат медичних наук М.С.Лиманський.

Багато кафедр у 2-му Київському медінституті очолили славнозвісні науковці академіки В.Ю.Чаговець (кафедра нормальної фізіології), В.М.Іванов (кафедра факультетської терапії), І.М.Іщенко (кафедра загальної хірургії), А.І.Замкова-Смирнова (кафедра патологічної анатомії), професори Б.Я.Падалка (кафедра інфекційних хвороб), Г.С.Барг (кафедра мікробіології), В.Г.Лазарев (кафедра неврології), П.І.Баранник (кафедра загальної гігієни), І.В.Базилевич (кафедра госпітальної терапії), А.С.Берлянд (кафедра пропедевтики внутрішніх хвороб), А.М.Ольшанецький (кафедра акушерства і гінекології), Б.М.Городинський (кафедра госпітальної хірургії), В.Г.Балабан (кафедра дитячих хвороб), С.І.Радченко (кафедра соціальної гігієни), Є.І.Левін (кафедра дерматовенерології), Я.Г.Замковський (кафедра очних хвороб), В.П.Кібальчич (кафедра анатомії), П.С.Шидловський (кафедра топографічної анатомії), Р.А.Димшін (кафедра патофізіології), Ф.І. Гейліх (кафедра фармакології), Б.М.Колдасв (кафедра біохімії), С.М.Чумаков (кафедра неорганічної хімії) та інші.

Протягом 1931-1940 років чисельність студентів зросла з 47 (1931) до 1618 (1940), а випуск лікарів збільшився з 42 (1934) до 245 (1940). Усього за 10 років (1931 – 1941) в інституті було підготовлено понад 560 лікарів. З початком війни, через загрозу окупації ворогом Києва, у липні 1941 року всіх студентів інституту направили в Харків, де їх приймав тимчасово 1-й Харківський медінститут. Добирались вони до Харкова різними шляхами й способами та не всі змогли прибути за призначенням. У серпні до Харкова були евакуйовані навчально – матеріальна база та наявний на той час у Києві професорсько – викладацький склад 1-го і 2-го Київських медінститутів. Зазнаючи постійних бомбардувань, не всі потяги без втрат змогли дістатися до Харкова. Тому, тимчасово, на воєнний період рішенням уряду УРСР шляхом об'єднання штатного персоналу та навчально – матеріальної бази двох київських медінститутів, які вдалося зібрати в Харкові після евакуації з Києва, був створений Київський медінститут (об'єднаний), адміністрація якого розмістилася на вулиці Сумській, 1. *Кафедри цю-*

го інституту були укомплектовані не за штатним розкладом, а об'єднували персонал та оснащення кафедр обох київських інститутів. Таким штатом і оснащенням Київський медінститут працював до поновлення в 1944 році діяльності 1-го та 2-го медінститутів як окремих навчальних закладів.

Загроза захоплення ворогом Харкова примусила евакуювати Київський об'єднаний медінститут на Урал у місто Челябінськ, де він розмістився на вулиці Комуни, 35 і працював до повернення в 1943 році у звільнений від ворога Київ. У Челябінську залишився працювати Челябінський медінститут (тепер Челябінська державна медична академія), створений за рахунок частини матеріального оснащення та особового складу кафедр і клінік київських медичних інститутів.

Діяльність навчального закладу на Буковині

Після повернення в зруйнований війною Київ, діяльність 1-го Київського медичного інституту (тепер – Національний медичний університет ім. О.О.Богомольця) була поновлена того ж 1943 року з розміщенням його на тій навчальній і клінічній базі обох інститутів, яка збереглася від зруйнувань.

Восени 1944 року закінчилися бойові дії на території Буковини. Наркомат охорони здоров'я у серпні 1944 року звернувся до Ради Народних Комісарів УРСР із проханням поновити діяльність 2-го Київського медінституту з передислокацією його в місто Чернівці, яке майже не зазнало руйнувань під час бойових дій і мало всі необхідні умови для розміщення в ньому та забезпечення повноцінної діяльності вищого медичного навчального закладу. Щоб перекопати Раднарком в доцільності передислокації навчального закладу в Чернівці, Чернівецький облвиконком та обком КП(б)У ухвалили спільну Постанову № 404 від 11 вересня 1944 року з проханням розмістити 2-й КДМІ в місті Чернівці. Раднарком УРСР *Постановою № 1360 від 20 жовтня 1944 року* дозволив Народному комісаріатові охорони здоров'я "поновити діяльність 2-го Київського медінституту з лікувальним факультетом та передислокувати його в м. Чернівці". Згідно з цією Постановою для розміщення інституту виконком Чернівецької обласної ради був зобов'язаний "...виділити і закріпити за Чернівецьким медичним інститутом: 1) будинки на Театральній площі № 5 - 6 (колишня торгово-промислова палата Буковини та Єврейський дім); 2) будинок № 1 на вулиці Неагой Бесараб (теперішні вул. М. Штерна, 1 та будинок навчально - адміністративного корпусу Чернівецького державного фінансово - економічного інституту); 3) будинок колишнього теологічного факультету Чернівецького університету, який розміщувався в одному з корпусів резиденції буковинських митрополитів (корпус теперішнього філософсько-теологічного факультету і факультету іноземних мов ЧНУ ім. Юрія Федьковича). Постанова зобов'язувала органи місцевої влади міста Чернівці і Чернівецької області надати необхідну допомогу в розміщенні та організації роботи навчального закладу і містила перелік конкретних заходів, обов'язкових для виконання. У Постанові №1360 від 20.10.1944 року забули лише вказати, як слід називати 2-й Київський медінститут після передислокації його в Чернівці. У зв'язку з цим, цікавими є перші накази, які видавав тимчасово виконуючий обов'язки директора цього інституту доцент Євген Ілліч Кефелі (після - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анатомії 1-го Київського медінституту). Наприклад, "Наказ № 1 по 2-му Київському медичному інституту в місті Чернівці від 21 жовтня 1944 року." За таким зразком розпочиналися всі накази в жовтні, поки в листопаді не поступило роз'яснення, що починаючи з 20 жовтня 1944 року інститут є уже Чернівецьким, а не 2-м Київським. Наказ № 1 від 21.10.1944 року цікавий ще й тим, що пунктом першим засвідчує, що вже 3 вересня 1944 року Наркомат охорони здоров'я своїм наказом №1858 поновив діяльність 2-го Київського медінституту з лікувальним факультетом в місті Чернівці і затвердив контингент прийому студентів на 1944-1945 навчальний рік на перший курс у кількості 300 осіб. У наведених документах (Постанова №1360 від 20.10.1944 року РНК та Наказ №1858 від 03.09.1944 року НКОЗ), які регламентують поновлення діяльності 2-го КДМІ, немає помилки в датах ухвалення цих рішень. За такими номерами й датами зберігаються ці документи в архівах. Правда, там є спроби олівцем виправити розбіжності в датах прийняття доленосних рішень стосовно 2-го КДМІ. Загалом, архівні документи свідчать, що, мабуть, не просто було в умовах ведення війни поновлювати діяльність вищих навчальних закладів. Слід також відмітити, що не всі науковці 2-го КДМІ, особливо імениті, виявили бажання переїхати разом з інститутом у місто Чернівці на Буковину, де в навколишніх лісах продовжували бойові дії загони УПА. Зайнявши запропоновані посади на кафедрах 1-го КДМІ та пізніше поновленого Київського інституту удосконалення лікарів, вони залишилися працювати в Києві. Набір студентів у кількості 250 осіб на перший курс 1944 - 1945 навчального року для Чернівецького медінституту проводив у Києві 1-й

Київський медінститут, а ще 50 осіб набрали із місцевого населення та поранених, які лікувались у військових шпиталях, що знаходилися на той час у Чернівцях. Решта курсів (2,3,4) інституту комплектувалися до березня 1945 року переводом студентів із різних медінститутів колишнього Радянського Союзу.

У надзвичайно важких умовах завершального року війни та повосенної розрухи поновлював свою діяльність 2-й Київський, а з 20 жовтня 1944 року - Чернівецький медичний інститут. Місцева влада не змогла належно виконати постанову РНК УРСР № 1360, про що свідчить письмове звернення виконуючого обов'язки директора інституту доцента Є.І.Кефелі до секретаря обкому КП(б)У та голови Чернівецького облвиконкому. Ось деякі дані з цього листа: *"21 жовтня 1944 року в Чернівці прибула бригада в складі 4 чоловік для організації інституту. На даний час, через 14 днів роботи, необхідно відмітити наступне: 1) на 4 листопада 1944 року в інституті нараховується 252 студенти, а 24 особи ще закінчують складати вступні іспити; 2) навчальний процес в інституті розпочатий 1 листопада на кафедрах Чернівецького держуніверситету; 3) набір студентів у Чернівецький медінститут продовжено до 15 листопада 1944 року. Умови в інституті незадовільні. Із відведених Постановою Раднаркомом УРСР будинків, інституту передаються тільки будинок на Театральній площі, 6 та готель "Брістоль" на площі Дачія, 1 (теперішня площа Філармонії). Будинки на Театральній площі, 5 (теперішній Центральний палац культури міста Чернівці), по вулиці Неагой Бесараб, 1 (теперішня вул. М. Штерна, 1) та вулиці Масарика, 2 (теперішня вул. Богомольця, 2) до цього часу інституту так і не передані. Студенти, що приїхали з України і Росії проживають у приміщеннях теологічного корпусу, не маючи ні ліжок, ні матраців. Більшість сплять на підлозі, на шафах. ...Медінститут не має налива, а тому приміщення виділених навчальних корпусів і гуртожитків не опалюються. Обпланом виданий наряд на 150 складометрів дров, але інститут не має транспорту і завезти їх не може. Із 75 обіжних квартир виділено лише 6 і ті на околиці міста. Не отримано ніяких меблів і інститут їх не має. Заняття ведуться на поломаних партах, взятих у школі, та з використанням інших випадкових меблів. Через відсутність класних дошок, необхідні записи на заняттях викладачі та студенти виконують на дверях. Передані інституту будинки на Театральній площі і площі Дачія потребують капітального ремонту, який виконати ніхто не може. ...Просимо надати допомогу у вирішенні проблем, тому що надалі становище буде ще більше важким."*

Цей лист від 6 листопада 1944 року підписали завідуючий обласним відділом охорони здоров'я В.І.Гордієнко та виконуючий обов'язки директора інституту Є.І.Кефелі.

Врешті, для розміщення інституту були виділені і закріплені: будинок торгово-промислової палати Буковини на Театральній площі, 2; замість корпусу теологічного факультету - будинок колишнього гуртожитку учнів школи "Ion I Nistor" на вулиці Масарика, 2 (теперішній теоретичний корпус на вул. Богомольця, 2); будинок колишнього управління місцевої залізниці (теперішній навчальний корпус по вулиці О. Кобилянської, 42); будинок колишньої стоматологічної, а після очної лікарні по вулиці Балмаша, 3 (теперішній морфологічний корпус на вул. Ризькій, 3).

Під гуртожитки для студентів були виділені: готель "Брістоль" на 100 місць (після капітального ремонту і реконструкції у 1948 – 1950 рр. став гуртожитком № 1 на 480 місць по вул. Заньковецької, 11); будинок по вулиці Червоноармійській, 7 на 125 місць (теперішній навчальний корпус по вул. Червоноармійській, 3); будинок по вулиці Червоноармійській, 23 (навпроти теперішнього будинку торгівлі "Рязань") на 50 місць; 5-й поверх на 130 місць у будинку по вулиці О. Кобилянської, 53 (теперішній Німецький дім). Крім гуртожитків, для проживання студентів інститут наймав і оплачував із свого бюджету ще 270 місць (так званих "кутків") у приватних квартирах мешканців міста.

У навчальному корпусі по вул. Богомольця, 2 для забезпечення тільки професорсько-викладацького складу і студентів інституту розміщались і працювали ідальня закритого типу, пральня і душова, швейна майстерня (могла пошити 4 костюми або 4 пальто у місяць) і майстерня пошиття та ремонту взуття (могла виконати замовлення на ремонт 45 пар взуття і виготовити 8 пар нового взуття щомісячно).

З метою організації допоміжного господарства, інституту було виділено 75 га орної землі в селі Чорновка (приміське село міста Чернівці).

Незважаючи на всі труднощі, уже з перших років діяльності навчального закладу на Буковині самовіддана й плідна робота колективу дозволила підняти на належний рівень авторитет інституту серед інших медичних навчальних закладів та утверди-

ти високу якість чернівецького лікарського диплома. Вагомий внесок у підготовку медичних кадрів та розвиток медичної науки внесли видатні науковці інституту, завідувачі кафедр професори С.М.Савенко (нервові хвороби), Б.Л.Радзіховський (офтальмологія), М.К.Венцьковський та Л.Б.Теодор (акушерство й гінекологія), В.О.Ельберг, Н.Б.Щупак, М.Ю.Рапопорт, В.А.Тригер (внутрішні хвороби), Є.Р.Цитрицький та О.Ю.Мангейм (хірургія), З.Н.Гржебін (дерматовенерологія), С.П.Закривидорога (фармакологія), І.Г.Федоров і Д.С.Четвертак (патофізіологія), К.Д.Філатова (анатомія), О.М.Федорович (педіатрія), Г.П.Калина (мікробіологія), Я.П.Склярів (нормальна фізіологія), Н.М.Шинкерман (патоанатомія), Н.П.Татаренко (психіатрія), М.І.Михалойц (ЛОР-хвороби), А.В.Кирилічева (гістологія). Саме ця когорта науковців під керівництвом ректорів Д.С.Ловлі (1945-1951) і М.Б.Маньковського (1951-1954) започаткувала діяльність медінституту в перші десять років після переїзду його в Чернівці. Уже в 1946 році відбувся перший випуск 88 лікарів, із яких 8 отримали дипломи з відзнакою.

Із початком своєї діяльності в Чернівцях інститут стає науково-методичним і лікувально-профілактичним центром Буковини. Науковці інституту разом із місцевими органами охорони здоров'я ліквідували в краї епідемії висипного (1944) та поворотного (1945) тифів, запобігли епідемії черевного тифу (1945), ліквідували високу захворюваність венеричними хворобами (1944-1948), туберкульозом (1944-1958), ендемічним зобом (1946-1963), більше ніж у 15 разів зменшили дитячу смертність (1944 - 1968). Провідні науковці інституту за сумісництвом обіймали посади головних спеціалістів Чернівецької області (наприклад, хірурга - Є.Р.Цитрицький, терапевта - В.О.Ельберг, акушера - гінеколога М.К.Венцьковський, невропатолога - С.М.Савенко, травматолога - О.Ю.Мангейм).

Незабаром загальне визнання не тільки в Україні, а й за її межами отримали наукові розробки вчених інституту (ректор М.М.Ковальов, 1954-1962) із проблем патології нервової системи, особливо нейроінфекції (професор С.М.Савенко), психіатрії (професор Г.Ю.Маліс), гастроентерології (професори Н.Б.Щупак, В.А.Тригер, О.І.Самсон), ендокринології (професори Я.Д.Кіршенблат, П.М.Шинкерман, М.М.Ковальов, доцент Б.Б.Роднянський), ембріотопології (професори М.Г.Туркевич, В.М.Круцяк), офтальмології (професор Б.Л.Радзіховський), синтезу нових антимікробних речовин (професори Г.П.Пісько, Г.А.Троян, Г.К.Палій, Ю.Л.Волянський).

У 1963-1974 роках завдяки діяльності ректора О.Д.Юхимця значно розширилась й удосконалилась навчально - матеріальна база інституту. Проведена реконструкція деяких навчальних корпусів, побудовані чотири нові гуртожитки для студентів, вступив у дію прекрасний спортивний комплекс, оздоровчо - спортивний табір на річці Дністер, ідальні та комбінат побутових послуг для студентів, побудовані тваринник і господарський двір. Під керівництвом ректорів О.Д.Юхимця (1963-1974) та В.К.Патратія (1974-1993) у зростанні й поширенні авторитету Чернівецького медінституту за межі України важливу роль відіграла діяльність добре відомих у країні та за її межами науковців П.М.Гудзенка, Т.К.Набухотного (педіатрія), Г.Т.Піська, Ю.І.Іванова (фармакологія), М.Г.Туркевича В.М.Круцяка (анатомія), Г.А.Троян, Ю.Л.Волянського, Г.К.Палія (мікробіологія), П.В.Волошина, І.К.Владковського, В.К.Чернецького (неврологія), О.С.Сокол (Тарабан), В.П.Ліпковського, А.М.Михайлової (інфекційні хвороби), Г.Ю.Маліса, Ю.А.Антропова (психіатрія), Д.О.Битченка, О.О.Гладкова (ЛОР-хвороби), Б.А.Пахмурного, А.І.Гоженка, Л.М.Очеленка (патофізіологія), Я.Б.Кіршенבלата (нормальна фізіологія й ендокринологія), В.Л.Хенкіна, Л.І.Романа, С.А.Каца, Б.О.Мількова (хірургія), В.А.Тригера, О.І.Самсон (внутрішні хвороби).

Утверджували авторитет інституту і його випускники. Два вихованці інституту були призначені на посаду Міністра охорони здоров'я України: талановитий хірург член - кореспондент АН і АМН УРСР, лауреат Державної премії УРСР В.Д. Братусь (1954-1957 рр. та 1968-1975 рр.) і хірург, академік АМН України Ю.П.Спіженко (1992-1994 рр.), нині президент Фармацевтичної асоціації України.

Багато випускників і науковців інституту очолили відомі в Україні і за її межами науково-дослідні центри та інститути (чл.-кор. АМН України Г.В.Гайко - директор Українського НДІ травматології й ортопедії; чл.-кор. АМН України Д.І.Заболотний - директор НДІ оториноларингології; проф. Ю.Л.Волянський - директор Харківського НДІ мікробіології та імунології; В.В.Поканевич - генеральний директор Української асоціації народної медицини; В.Шаловал - директор нефроурологічного центру, зав. кафедри урології Харківського медичного університету; чл.-кор. АМН України М.Г.Проданчук - директор інституту екогігієни і токсикології імені Л.І.Медведя (Київ); академік АМН і чл.-кор. НАН України Д.Д.Зербіно - директор Інституту клінічної патології, завідувач кафедри патоанатомії Львівського національного медично-

го університету ім. Данила Галицького; проф. Т.Д.Никула – завідувач кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб №2, проректор із навчальної й наукової роботи (1986-1997) Національного медичного університету імені О.О. Богомольця; головний терапевт Естонії Н.В.Ельштейн – доктор меднаук, професор, заслужений лікар Естонії, широко відомий своїми філософсько-публіцистичними книгами “Діалоги про медицину”, “Медицина і час”).

Ряд випускників академії обіймають відповідальні посади в державних установах України: В.Г.Бідний – заступник мера міста Києва; к.м.н. Д.Д.Дячук – заступник голови Херсонської облдержадміністрації; О.І.Грушко – заступник голови Чернівецької облради; В.Т.Бачинський і В.М.Самохін - очолюють обласні управління охорони здоров'я.

Чернівецький медінститут забезпечує не тільки високий рівень фахової підготовки лікарів, але й надає всі можливості для розквіту талантів, якими Бог обдарував його вихованців. Так, у період навчання в інституті розкрився й розквітнув усіма барвами талант відомих в Україні і в усьому світі діячів культури, лауреатів Державної премії імені Т.Шевченка композитора, поета, музиканта й виконавця естрадних та народних пісень Володимира Івасюка, поета-пісняря, народного артиста України, громадського діяча Михайла Ткача, лауреата Золотої медалі ЮНЕСКО і звання “*Золоте ім'я світової культури*”, хірурга, піаніста, композитора Йосипа Ельгісера. Усі вони поєднували успішне навчання із заняттями в гуртках художньої самодіяльності.

Вихованці інституту, а в подальшому знані вчені й громадські діячі, були Надзвичайними й Повноважними Послами України в Індії (професор Г.І.Ходоровський) і Румунії (професор Л.І.Сандуляк). Багато випускників академії працюють у країнах ближнього й далекого зарубіжжя.

У 1993 році вперше за конкурсом ректором інституту обрано колишнього його випускника заслуженого працівника народної освіти України, академіка АН ВШУ, члена - кореспондента Академії педагогічних наук України, доктора медичних наук, професора В.П.Пішака, відомого своїми працями в галузі нейроендокринології та хронобіології. Розширилися зв'язки інституту із зарубіжними навчально-науковими закладами. В інституті розпочата підготовка лікарів для країн ближнього й далекого зарубіжжя. Започатковане співробітництво з навчальними закладами та науковцями Австрії, Німеччини, США, Канади, Швеції, Голландії, Франції, Румунії, Росії, Болгарії, Польщі. Відкрито 10 нових кафедр і поновлено роботу чотирьох раніше закритих. *Уперше в Україні на базі інституту започатковується система ступеневої медичної освіти: медичний ліцей - медичне училище - медичний коледж - медакадемія.* На базі Чернівецького медінституту в 1995 році проведена Міжнародна конференція з питань розвитку медсестринства в Україні, а в 1999 році – I Всеукраїнський з'їзд молодших медичних і фармацевтичних спеціалістів, на яких були визначені основні напрямки розвитку медсестринства і підготовки молодших медичних спеціалістів в Україні. У 1995 році Державна акредитаційна комісія визнала інститут акредитованим за статусом вищого закладу освіти четвертого рівня.

У 1997 році *Постановою Кабміну України № 312 від 4 квітня 1997 р.* на базі Чернівецького медінституту була створена Буковинська державна медична академія (БДМА). До складу академії ввійшли три медичних училища – Чернівецьке (в 2003 році отримало статус медичного коледжу), Новоселицьке й Вашківцеве.

Значно розширюється та удосконалюється навчально - матеріальна база академії. Починаючи з 1994 року, реставровані, капітально відремонтовані, оснащені сучасними меблями і технічними засобами всі навчальні корпуси. Крім того, реконструйовані, капітально відремонтовані, укомплектовані необхідним оснащенням та введені в експлуатацію три нові навчальні корпуси і власний лікувально-діагностичний центр академії із сучасними засобами діагностики й лікування. Завершені реставрація та капітальний ремонт переданого місцевою владою для БДМА будинку, в якому розмістився палац “Академічний” - чудовий актовий зал академії на 700 місць. Сьогодні Буковинська медакадемія добре знаний як в Україні, так і за її межами науковий, навчальний і лікувальний заклад із багатим досвідом і славними традиціями. Як сучасний багатопрофільний заклад освіти четвертого рівня акредитації академія здійснює довузівську підготовку (у медичному ліцеї та на підготовчому відділенні для іноземних студентів) та ступеневу підготовку фахівців у медичному коледжі та медичних училищах академії (1-й рівень акредитації) і на своїх факультетах (2-й та 4-й рівень акредитації). Відповідно до рішень Державної акредитаційної комісії України Буковинська медична академія отримала ліцензії на освітню діяльність з підготовки фахівців:

- на медичному факультеті за спеціальностями “Лікувальна справа”, “Педіатрія”, “Медична психологія” із правом отримання диплома лікаря;

- на факультеті "Фармація" за спеціальностями "Клінічна фармація" із правом отримання диплома провізора клінічного та "Фармація" освітньо-кваліфікаційного рівня "Молодший спеціаліст" з отриманням диплома фармацевта;

- на факультеті бакалаврів з відділенням молодших медичних і фармацевтичних фахівців (для випускників медучилищ) за спеціальностями "Сестринська справа" і "Лабораторна діагностика" з отриманням диплома бакалавра медицини;

- на факультеті бакалаврів з відділенням молодших медичних і фармацевтичних фахівців (випускників старшої школи) за спеціальністю "Лабораторна діагностика" і отриманням диплома бакалавра медицини та за спеціальністю "Лабораторна діагностика" з отриманням диплома кваліфікації "Лаборант";

Післядипломну підготовку в академії лікарі проходять на факультеті післядипломної освіти (2003), в інтернатурі та на курсах передатестаційного удосконалення із проведенням атестаційних іспитів на присвоєння чи підтвердження звання "Лікар – спеціаліст" другої, першої та вищої кваліфікаційних категорій. Свідоцтвом Міносвіти (серія ВГ №00289) від 18 листопада 2003 року підтверджується, що Буковинська державна медична академія Міністерством охорони здоров'я внесена до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави.

На всіх факультетах академії навчається більше 3000 студентів, із них понад 120 іноземних з 22 країн. На 40 кафедрах академії навчально-виховний процес забезпечують понад 300 осіб професорсько-викладацького персоналу, в тому числі 50 докторів та 259 кандидатів наук, серед яких 1 член - кореспондент АПН України, 2 академіки АН ВШУ, 6 академіків УАННП, 8 заслужених лікарів України, 2 заслужені діячі науки, 2 заслужені працівники народної освіти і вищої школи України. Тільки за роки діяльності навчального закладу на Буковині (1944-2001) підготовлено понад 16000 лікарів та майже 300 бакалаврів, а усього за всі роки діяльності від дня заснування навчального закладу підготовлено більше 20000 лікарів.

Навчально-виробнича база розташована в 10 навчальних корпусах і 22 лікувальних закладах міста. Бібліотека академії має понад 500 тисяч томів навчальної, науково-медичної та художньо-публіцистичної літератури. В академії видаються наукові журнали "Буковинський медичний вісник" (1997), "Клінічна та експериментальна патологія" (2002), "Клінічна анатомія та оперативна хірургія" (2002), всеукраїнський студентський науковий журнал "Хіст", часопис "Для вашого здоров'я". До послуг викладачів і студентів академія має понад 390 одиниць комп'ютерної техніки. Створено свій сайт у всесвітній мережі ІНТЕРНЕТ. Академія має чудовий історико-медичний музей, який включений до каталогу "Музеї медицини і фармації Східної Європи". Власний спортивний комплекс дозволяє організувати роботу будь-яких спортивних секцій. Поновлена робота бази відпочинку "Здоров'я" на річці Дністер. П'ять гуртожитків забезпечують розміщення в них усіх студентів академії. У позанавчальний час працюють спортивні секції та гуртки за інтересами (художній, драматичний, поетичний та інші). Художня самодіяльність в академії представлена відомими за межами України студентським Народним ансамблем пісні й танцю "Трембіта" та хором співробітників, які брали участь і стали призерами міжнародних фестивалів у Польщі, Угорщині, Румунії, а також вокально-інструментальним ансамблем "Кампус," командами КВК "Колеги" та "Мед-star."

Академія стала відомим в Україні та за її межами центром медичної науки. Тільки за роки діяльності на Буковині в ній підготовлено більше 100 докторів та понад 500 кандидатів наук, 50 магістрантів і більше 400 клінічних ординаторів. Поліпшення умов для навчання та наукової діяльності дозволило майже втричі збільшити кількість аспірантів, магістрантів і клінічних ординаторів. Сьогодні примножує славі традиції та авторитет академії нова плеяда науковців, серед яких знані професори М.Ю.Коломоєць, О.І.Волошин, В.К.Ташук (внутрішні хвороби), Ф.Г.Кулачек, І.Ю.Полянський, Б.М.Боднар (хірургія), І.М.Рубленик (травматологія), О.М.Юзько, О.В.Кравченко (акушерство і гінекологія), Л.О.Безруков, Ю.М.Нечитайло (педіатрія), І.Ф.Мещишен (медична хімія), Р.Б.Косуба (фармакологія), В.Ф.Мислицький (патофізіологія), Г.І.Ходоровський, С.С.Ткачук (нормальна фізіологія), Ю.Т.Ахтемійчук (ембріотопографія), І.І.Сидорчук (імунологія), Р.В.Сенютювич (онкологія). Гарні надії подають молоді доктори наук: І.І.Заморський, О.І.Федів, О.В.Пішак, С.Є.Дейнека, О.С.Федорук, О.І.Іващук, Т.В.Сорокман та інші. Майже 700 студентів займаються науково-дослідною роботою. Краї з них беруть участь у регіональних, всеукраїнських та міжнародних олімпіадах, конференціях, симпозиумах, на яких постійно посідають призові місця. Щорічно на базі академії проводяться наукові конференції, симпозиуми, з'їзди, конгреси. Стало традицією проведення в академії Всеукраїнських студентських олімпіад. Усі названі заходи проводяться на високому рівні з активною участю науковців

академії і є одним із показників визнання авторитету навчально - наукового закладу. Стимулює ефективну наукову та лікувально-профілактичну роботу професорсько-викладацького складу академії тісна співпраця з органами охорони здоров'я Чернівецької, Рівненської, Житомирської та Хмельницької областей. Тільки за 10 років (1991-2001) розроблено і подано 88 нововведень, 238 рацпропозицій, отримано 135 авторських свідоцтв на винаходи, підготовлено 50 методичних рекомендацій та 73 інформаційних листи, видано 88 монографій, 12 збірників наукових праць, 15 підручників та 268 навчальних посібників, 17 брошур. Учені академії, спільно з науковцями Національного медичного університету за редакцією професорів М.Ю.Коломойця та К.М.Амосової розробили "Автоматизовану комп'ютерну атестаційну систему для атестації лікарів-інтернів із спеціальності "Терапія", яка Міністерствами освіти й науки та охорони здоров'я України затверджена як державний стандарт освіти, за яким атестуються випускники інтернатури та лікарі-терапевти. Професор М.Ю.Коломоєць очолює створену МОЗ України групу експертів-фахівців із підготовки тестових завдань ліцензійного іспиту "Крок - 3" із спеціальності "Терапія".

За активне впровадження у навчально-виховний процес педагогічних новацій та нових освітніх технологій у березні 2000 року Міністерством освіти і науки України академія нагороджена *Дипломом* Третьої міжнародної виставки навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні – 2000". У жовтні 2001 року Міністерством охорони здоров'я України академія нагороджена *Дипломом* за III місце в номінації "Наукова діяльність" у державному рейтингу вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів III-IV рівнів акредитації у 2000/2001 навчальному році. У серпні 2001 року Буковинська державна медична академія як лауреат у номінації "10 років незалежності України" нагороджена *Дипломом* "Міжнародний Академічний Рейтинг популярності та якості "Золота Фортуна".

Відмічаючи ювілейну дату, колектив академії сумлінною працею продовжує примножувати здобутки та славні традиції навчального закладу, зміцнювати його авторитет у державі й поза її межами і цим робить посильний внесок у розбудову та процвітання України.

Література: 1. *Центральний державний архів вищих органів влади та управління (ЦДАВО) України –Ф.342. – Оп. 14. – Спр. 6962.– Арк. 235, 236.* 2. *ЦДАВО.–Ф.2. – Оп.7. – Спр.1008. – Арк. 117, 118, 119.* 3. *Архів Київської обласної клінічної лікарні –Ф.2. – Оп.1 – Спр. 19.* "Историческая записка к 85-летию больницы за 1862 – 1947г." - 34 с. 4. *Держархів м. Києва.* "Паспорт 2-го Киевского Государственного медицинского института", 1939. - 67с. 5. *Здравоохранение в СССР* (статистический справочник). – Киев.: Госмедиздат, 1957.-140с. 6. *Розвиток медичної науки та охорони здоров'я на Північній Буковині за роки радянської влади (Матеріали ювілейної наукової конференції).*- К.: Здоров'я, 1969. --196с. 7. *Учені Буковини – народній охороні здоров'я // Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю Чернівецького державного медичного інституту.* – Чернівці, 1994. --268 с. 8. *Тараховський М.Л.* Дорогами життя. – К.: Астарта, 1997. - 464с. 9. *Буковинська державна медична академія. Сторінки історії.* – Чернівці, 1999. – 225 с. 10. *Кобилянський С.Д., Пішак В.П., Дробніс Б.Я.* Історія медицини Буковини. Цифри й факти. - Чернівці.: Видавництво БДМА, 1999. – 249с. 11. *Білоус В.І., Захарова Т.А.* Буковинська державна медична академія // Бук. мед. вісник – 2002. –Т.6, № 1- С. 194 – 199.

HISTORICAL ESSAY OF THE FOUNDATION AND ACTIVITY OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL ACADEMY

V.P.Pishak, V.I.Bilous

Abstract. The history of the foundation, development and attainments of Bukovinian State Medical Academy has been elucidated.

Key words: history, medical institute, academy.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Buk. Med. Herald. – 2004. – Vol.8, №3 - P.214-221

Надійшла до редакції 23.03.2004 року